

ragona a. 1251 (Pujol, *Docs. Vg. Vag.*), *Terrachona* 1252 (Capmany, *Memr. Ci. Bna.* II, 21). Tampoc val la pena entretenir-se amb dades sobre alguns post-topònims o noms secundaris. Són clares les del NP *Tarragó*, que ha servat (més aviat que retro-creat) la forma TARRACO, -ON dels clàssics: tal com hi ha *Barceló* al costat de *Barcelona*, *Badaló/Badalona*, *Cardó/Cardona*. El documentem en forma *Terragon* en doc. de 1192 (*Cart. Poblet*, p. 89); i d'aquí cap al Sud com nom d'una sèrie de masos antics (no tots ells, potser, de caràcter post-antroponímic): sengles *Mas Tarragó* a Valls, la Bisbal, Penedès, Vinaròs, Coves Vinr., Benafigos.

Post-topònims (la majoria almenys): *Tarragona*, despoblada de Guadassuar (GGRV II, 165), la *Font de Tarragona*, a l'Alt Pallars (te. Son xxxvii, 104.19). I un a Mallorca: *Ses Tarragones*, possessió petita i megalit, en el te. de Maria, junt amb *Tarragona* de Son Jordi (xli, 32.6; Masc., 20D3).

En fi, no sense reserva assentem aquí *Takurunna* a l'Andalus, que he comentat a l'art. *Targasona*; i un *Tarragoya* murcià del te. de *Caravaca*, difícilment relacionat ni identificable amb el dit *Takurunna*.

TARREGA: la ciutat capital d'Urgell, a l'Est de Lleida, a 4/5 del camí des de Cervera.

La pronúncia vulgar és *tárga* (l'anotava Casac. a St. M. de Maldà, Belltall, Freixenet, 1920). Però de fet és la que tots hem constatat des de les albes del segle, a la gent de Tàrrega mateix, Igualada i fins Barcelona, sense més excepció que *táræga* de gent de pron. insòlitàment acurada. Cas paral·lel al de *càrrega*, pron. *kárgæ*. Fets de llengua familiar, d'escassa transcendència per a les recerques d'història lingüística. Una mica més curiosa és la forma del gentilici *targarins*, que hem constatat a gent de pertot (Casac. ja l'anotava a Belltall i a Freixenet); mentre que *tærgins* o *targins* ho sentí només a S. M. de Maldà.²

Per a *Tàrrega* comptem almenys amb la bona base que donen les moltes MENCIONS MEDIEVALS, en gran quantitat, i en fonts ben establertes en bons mss., i per bons filòlegs. En comptem no menys de 28, des de 1090 a 1431.

1056, el Comte R. Bg. de Barcelona dona en espanyol a Almodis: «castrum q. d. Cervaria, castrum *Tarrega*, castrum Grannana, castrum Camarasa ---» (*MarcaH.*, § 246, c. 1109.2f.; Bofarull, *Hist. de Cat.*, 377; CCandi II, 14); 1064: *Tarrega* (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 18); 1079: «infra terminos *Tarrega*» (*Li. Fe. Ma.*, § 165, I, 174); c. 1080: «--- strata qua itur publice de *Tarrega* ad Leridam ---» (A.C.A. Bg. R. II, n.º 16; Balari, *Orig.*, 680); 1090: «--- ipso reger de *Tarrega*» [lleg. Arx. Sols.], citant també Oluques i Talavera, es referirà al riu de Andara, que passant al peu de Cervera, fa cap a aqueixes poblacions.

Després es va repetint tant en la forma *Tarrega*, que em limito a donar, de cada menció, l'any i la font: *indatat* S. XI (test. sacramental de Babot, sobre *Vergós*, Arx. Sols.; 1116 (Font Rius, *C. d. p.*, § 48);

1151 (Kehr, *Papsturk.*, 329; i Font R., *C. d. p.*, § 86; CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 469); 1173 (*Cart. St. Cugat* III, 247); 1174 (id. III, 248); 1179 (*BABL* I, 1407); 1181 (*BABL* II, 415); 1183 (*Cart. Poblet*, p. 14); 1185 (Font R., § 176); 1186: *Tarrega* (*Cart. Poblet*, 17); 1196: Berengarius de *Tarrega* (*Cart. Poblet*, 152); *Fi S. XII* (*BABL* VII, 112); 1234 (*Cart. St. Cugat* III, 433); 1260 (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 511); 3r. quart S. XIII (SerraV., *Pinós M.* I, 99); 1293-1300: moltes cites de *Tarrega* (*BABL* VII, 230-232); 1331, 1332, 1336: in loco Ste. Marie de *Tarrega* (Junyent, *Mi. Griera* I, 376, 383, 386); 1339: «ecclesia de *Tarrega*» (Junyent, ib., p. 388); «in loco de *Tarrega*» (4 passatges: EEMCA V, p. 679-80); 1359 (*CoDoACA* XII, 46); 1431: «habitator ville *Tarrega*» (*Homen. Rubió i Blch.* II, 140).

En total: 7 casos de la forma arcaica *Tàrrega* (en els anys 1090, 1186, 1339 i 1345); i en els 21 restants hi ha *Tàrrega*, ja amb el canvi de la A interna posttònica en e, que és normal i forçós en la nostra fonètica històrica: recordem, p. ex. *òrfena* ORPHANA, *clàvega* CLAUACA (cf. *claveguera*), *Bàrbera*, *càrquera* (VALLIS CARCAR), *tòfena/tòfèra*, *tàvega* etc.

ETIM. En aquest TÀRRACA que ha donat el nom de la ciutat de l'interior tenim la forma homòloga del clàssic TARRÀCO/-ON- que va donar el de la ciutat costera *Tarragona*. Els lingüistes i filòlegs iberistes els han documentat en les inscripcions ibèriques, ja Hübnér (*M.L.I.*); i Schuchardt, explicant-ne el context i les formes flexionals, en *Iberische Deklination*, 43 ss.;³ Gz. Moreno, afegint-hi altres topònims ibèrics del mateix grup (*Homen. a Mz.Pi.*, 1925, III, 497).

Importantíssim és, d'altra banda, que el mateix nom TARRACA es repetia almenys en dos altres llocs, terres amunt de l'Ebre. Allà ben testificat també pels Antics. No ens torbem gaire pel detall que alguns d'aquests testimonis ho escriuen amb g i els altres amb c, car la Lingüística admet que g i c eren al·lòfons ibèrics d'un mateix i únic fonema; la sonoritat i la intensitat del qual eren diferents de la c o κ llatina: eren, doncs, notacions impressionistes d'una sola i única forma ibèrica TÀRRACA. Així en els mss. de Plini (III, 24) els uns porten *Tarracenses* i els altres *Tarragenses* com a nom d'uns «foederati» de la Tarraconense, però en el «conventus juridicus» de Saragossa (Caesaraugusta). Per tant no és ni *Tàrrega* ni *Tarragona*, sinó un lloc de la conca de l'Ebre. I Ptolemeu hi posa *Tάρραγα* (II, § 6, 60, ed. K. Müller, p. 191), forma comuna als diversos mss. (A, B, Cor. Y). En fi hi ha *Tarreacha* en el geògraf de Ravenna, situat en el territori dels «vascones».

És un nom que ha interessat molt els bascolegs, en un seguit de generacions; entre altres raons perquè si s'identifica amb *Larraga* de Navarra (a mig camí de Tafalla a Estella) dona un testimoni eloqüent del canvi fonètic de r en l (excepcional en basc, però bastant assegurat per altres casos) (Mitxelena, *Fon. Hi. Vca.*, 237), car si bé avui *Larraga*, nus de comunica-